

רמב"ם

תורת הגמול
ומשלי הנביאים

פירוש המשנה, הקדמה לפרק חלק בסנהדרין - חלק ראשון

א. חמש תפישות מוטעות בגמול הסופי

משנה: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא..."

1'ראיתי לדבר כאן² על יסודות רבים באמונות, גדולי הערך מאוד.

דע שבעלי התורה (=כלומר אנשים המאמינים בתורה שבאה מן השמים, אך אין הכוונה כאן לחכמי ישראל) נחלקו דעותיהם בעניין האושר שישג האדם בקיום המצוות הללו אשר ציוונו ה' בהם על ידי משה רבינו, ובנקמה אשר תבואינו בעברינו עליהם - מחלוקות רבות מאוד כפי שינויי שכליהם. ונשתבשו בכך המחשבות שיבוש רב, עד שאפשר שלא תמצא כלל אדם שנתברר אצלו עניין זה, גם לא תמצא בו דברים סדורים לאף אחד אלא בערכוב רב.

והנה כת סוברת כי האושר הוא גן עדן ושהוא מקום שבו אוכלים ושותים בלי יגיעה גופנית ובלי עמל, ויהיו בו בתים מאבנים יקרות ומצעות של משי ונהרות זורמים יין ושמי בושם, והרבה מסוג זה. ושהנקמה גיהינם, ושהוא מקום לזה אש שבו נשרפות הגופות ומתענים בו בני אדם במיני עינויים שיארך סיפורם. ולומדים אנשי כת זו על דעה זו במאמרים רבים מדברי חכמים עליהם השלום שמתאימים לכאורה לטענתם, כולם או רובם.

וכת שנייה מאמינה וחושבת שהאושר המיוחל הם ימות המשיח, מהרה יגלה, ושכאותר הזמן יהיו בני אדם כולם מלכים תמיד, ויגדלו גופותיהם, ויבנו את כל העולם כולו לנצח. ואותרו המשיח לפי דמיונם יחיה כנצחיות הבורא יתרומם שבחו, ושכאותר הזמן תצמיח הארץ בגדים ארוגים ולחם אפוי והרבה מן הנמנעות (=דברים המנוגדים לחוקי הטבע) כאלה. והנקמה היא שלא יהיה האדם באותרו הזמן ולא יזכה לראותרו. וגם הם לומדים על כך במאמרים רבים המצויים בדברי חכמים ובפסוקים מן המקרא המתאימים פשטיהם לטענתם או מקצתה.

וכת שלישית חושבת כי האושר המיוחל הוא תחיית המתים והוא שיחיה האדם אחר

הערות - ילמד ענוים דרכו

- 1 התרגום שלפנינו הינו של הגר"י קאפח, מתוך פירוש הרמב"ם למשנה, הוצאת מוסד הרב קוק.
- 2 כך כתב בסוף פירושו למסכת ברכות: "שדרכי תמיד בכל מקום שיש איזה רמז בענייני אמונה - אבאר משהו, כי חשוב אצלי להסביר יסוד מהיסודות יותר מכל דבר אחר שאני מלמד". דוגמאות בפירוש המשנה: פסחים ד, י; סנהדרין יא, ג; עבודה זרה ד, ז; הקדמה לאבות; כלים יב, ז; שם ל, ב. ועיין בדבריו בהקדמה למשנה: "וכבר חרגנו מן העניין אשר נרצהו חריגה רבה, אבל הבאנו דברים מייפים האמונה, מעוררים על הדרישה, ואינם קלי ערך לפי מה שאני רואה".

מסלול 1: יום א לפרשת תרומה

מסלול 2: יום ג לפרשת משפטים

מותו ויחזור עם משפחתו וקרוביו יאכל וישתה ולא ימות עוד. והנקמה - שלא יחיה. ולומדים גם על זה במאמרי חכמים ובמקצת פסוקים מן המקראות המתאימים לטענה זו. וכת רביעית חושבת שהאושר שנשיג בקיום המצוות הוא תענוג הגוף והישגי העולם בעולם הזה, כגון שפע הארץ וריבוי הנכסים והבנים ואורך החיים ובריאות הגוף והביטחון, ושתהיה לנו מלכות ונהיה שליטים על אויבינו. והנקמה אשר תבואנו בהמרותינו - הפך המצבים האלה כפי שאנחנו בו בזמננו זה זמן הגלות. ולומדים לפי מחשבתם בכל מקראות התורה הברכות והקללות וזולתם, ובכל הסיפורים האמורים במקרא.

וכת חמישית, והם הרוב, מצרפים כל הדברים האלו כולם ואומרים כי המיוחל הוא שיבוא המשיח ויחיה את המתים ויכנסו לגן עדן ויאכלו שם וישתו ויחיו כימי השמים והארץ.

אבל הנקודה הזו המופלאה, כלומר העולם הבא, הרי מיעוט הוא שתמצא מי שעלה על דעתו בכלל, או שחשב בכך, או שנתבונן ביסוד הזה, או ששאל על אלו השמות על מה הם נאמרים, והאם זה הוא התכלית או אחת מאלו ההשקפות הקודמות היא התכלית, ויבדיל בין התכלית ובין הסיבה המביאה אל התכלית, ולא תמצא כלל מי ששואל על זה או מדבר בו, אלא שואלים בני אדם כולם יחידיהם והמוניהם "היאך יקומו המתים, ערומים או לבושים?" ו"האם יקום באותם הבגדים עצמם אשר נקבר בהם ברקמתם וקישוטיהם ויופי תפירתם, או בלבוש המכסה גופו בלבד?" ו"כאשר יבוא המשיח האם ישווה בין העשיר והעני או שיהא בימיו החזק והחלש?", והרבה מן השאלות הללו לעיתים קרובות.

שאלות מנחות:

- ✦ למה לפי דעתך חשוב לרמב"ם בכל פעם שיש לו הזדמנות, לבאר יסודות אמונה, אף שהחיבור הוא חיבור הלכתי?
- ✦ למה רוב האנשים מצפים לשכר גשמי או מצפים בכלל לשכר על קיום המצוות?³

הערות - ילמד ענויים דרכו

3 עיין ה' תשובה ח, ו: "החכמים ובעלי דעה ידעו שכל הדברים האלו דברי הבאי והבל הם ואין בהם תועלת. ואינה טובה גדולה אצלנו בעולם הזה אלא מפני שאנו בעלי גוף וגויה, וכל הדברים האלו צרכי הגוף הם, ואין הנפש מתאווה להם ומחמדתן אלא מפני צורך הגוף, כדי שימצא חפצו ויעמוד על בוריו. ובזמן שאין שם גוף - נמצאו כל הדברים האלו בטלים. הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא - אין שום דרך בעולם הזה להשיגה ולידע אותה, שאין אנו יודעים בעולם הזה אלא טובת הגוף ולה אנו מתאווין. אבל אותה הטובה גדולה עד מאוד ואין לה ערך בטובות העולם הזה, אלא דרך משל, אבל בדרך האמת שנערוך טובת הנפש בעולם הבא בטובות הגוף בעולם הזה במאכל ובמשתה אינו כן, אלא אותה הטובה גדולה עד אין חקר ואין לה ערך ודמיון, הוא שאמר דוד: 'מה רב טובך אשר צפנת ליראיך' וגו'".